

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ПОБОКІН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF POBOKIN v. UKRAINE)**

(Заява № 30726/14)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

06 квітня 2023 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Лобокін проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Карло Ранцоні (*Carlo Ranzoni*), Голова,

Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*),

Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*), судді,

та Мартіна Келлер (*Martina Keller*), заступник Секретаря секції,

З огляду на:

заяву (№ 30726/14), яку 07 квітня 2014 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Максим Дмитрович Лобокін (далі – заявник), 1983 року народження, який проживає у м. Київ і якого після надання правової допомоги представляли пані Ю.В. Науменко та пані Є.О. Закревська, юристи, які практикують у м. Київ;

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд), який представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина з Міністерства юстиції, про скарги на неефективність розслідування жорстокого поводження, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 16 березня 2023 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРЕДМЕТ СПРАВИ

1. Справа стосується стверджуваного непроведення розслідування випадку насильства з боку приватного охоронця, вчиненого проти особи з інвалідністю, і цей випадок, як стверджувалося, спричинив прогресуюче погіршення здоров'я цієї особи. Заявник посилався на статті 6 і 13 Конвенції.

I. ПОДІЇ, ЯКІ ПЕРЕДУВАЛИ СПРАВІ ТА ПОДАЛЬШЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

2 Заявник страждав від помірних порушень мовленнєвої моторики у зв'язку з церебральним паралічем, класифікованих як інвалідність середньої тяжкості. 09 жовтня 2008 року, коли він забирав свою сестру зі школи, його силою вивів з будівлі охоронець, пан М. Окрім садна на грудях і спині, зазначена подія, як стверджувалося, спричинила заявнику сильні страждання, і стан його здоров'я швидко погіршився. Крім того, пізніше у нього діагностували заїкання, дизартрію, втрату ваги, безсоння, підвищену втомлюваність та інші скарги. У зв'язку з цим у 2012 році йому остаточно змінили групу інвалідності на найважчу («перша група інвалідності довічно»).

3. Через декілька годин після зазначеної події заявник звернувся із заявою до працівників міліції. Відповідно до його викладу подій пан М., який нібито не зміг зрозуміти заявника через його заїкання, почав на нього лаятися, схопив його за одяг і вдарив по спині, через що той упав. Потім пан М. схопив заявника за комір та потягнув вниз по сходах і через хол до вхідних дверей школи й виштовхнув його.

4. Того ж дня пан М. дав показання працівникам міліції, стверджуючи, що він чемно вивів «молодого чоловіка, який підозріло поводився». У своїх подальших показаннях пан М. визнав, що застосував силу, аби вести заявника сходами. Згодом працівники міліції також допитали вчителя, завуча та вахтера, чиї показання збігалися з версією подій пана М., хоча жодна з жінок не була свідком події; вахтер лише бачила, як пан М. вивів заявника з будівлі, тримаючи його за зап'ястя.

5. Під час медичного обстеження, проведеного 13 жовтня 2008 року під час «дослідчої перевірки», тілесні ушкодження заявника, отримані в результаті події, було кваліфіковано як «легкі» у розумінні національного законодавства. Спочатку працівники міліції відмовлялися порушувати кримінальне провадження у зв'язку з подією, не вбачаючи ознак злочину, і лише 16 грудня 2008 року місцева прокуратура розпочала повноцінне розслідування.

6. 04 березня 2009 року працівники міліції визнали заявника потерпілим у провадженні. Згодом була винесена постанова про визнання його матері його законним представником так, наче заявник був неповнолітнім або недієздатним, хоча вона підкреслила, що її син був повністю дієздатним.

7. У 2009 році працівники міліції декілька разів зупиняли провадження, не повідомляючи заявника, оскільки «було неможливо встановити особу нападника».

8. Заявник та його мати подали численні скарги, звертаючи увагу на поступове погіршення стану його здоров'я, яке, як стверджувалося, сталося внаслідок події. Хоча під час обох судово-медичних обстеженнях, призначених працівниками міліції у 2009 та 2012 роках без залучення до огляду відповідних сторін, розглядалися лише первинні медичні документи щодо тілесних ушкоджень і надавалися відповіді на ті ж питання, що й в акті судово-медичного обстеження від 13 жовтня 2008 року. Їхні висновки по суті повторювали висновки, які містилися у тому початковому акті.

9. За скаргами заявника у 2013 році Дарницький районний суд двічі постановляв ухвали, в яких критикував працівників міліції, оскільки вони (і) не оцінили довгостроковий фізичний і психологічний вплив випадку насильства на здоров'я заявника, (ii) не допитали всіх свідків, у тому числі В., сестру заявника, яка того дня прийшла в хол разом з іншими учнями, і (iii) не усунули розбіжності між різними

показаннями свідків, у тому числі шляхом проведення очних ставок. Ті ж питання були також вказані стороною обвинувачення як підстави для неодноразового повернення справи на додаткове розслідування. У 2012 та 2014 роках прокурори повідомляли заявника, що вони розглядали можливість порушення дисциплінарної справи щодо відповідних посадових осіб міліції у зв'язку з непроведенням ними ретельного розслідування його скарги.

10. 04 квітня 2014 року працівники міліції вперше допитали В. Вона засвідчила, що 09 жовтня 2008 року бачила свого старшого брата, який був помітно знервований і вкритий піском. Згідно з твердженнями В. принизливе поводження, якого заявник, як стверджувалося, зазнав від пана М., мало на нього глибокий травматичний вплив, і його стан одразу та серйозно погіршився.

11. Зазначений допит і допит заявника 28 жовтня 2014 року були єдиними слідчими діями, проведеними протягом 2014 року. Останній, як вбачається, був останньою слідчою дією, проведеною дотепер у межах кримінального провадження, яке все ще триває.

II. ЦИВІЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

12. 17 квітня 2009 року заявник подав цивільний позов про відшкодування шкоди проти приватного агентства професійної безпеки, в якому працював пан М.

13. Остаточне рішення було ухвалено Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ 28 липня 2014 року. Суд частково задовольнив позов заявника, присудивши йому відшкодування моральної шкоди та відмовивши у задоволенні позову у частині щодо матеріальної шкоди. Посилаючись на матеріали кримінальної справи – зокрема, як вбачається, на показання пана М. – було зроблено висновок, що опір заявника законній вимозі пана М. залишити приміщення школи став причиною, принаймні частково, завдання йому тілесних ушкоджень та ступеню зазваної ним шкоди. Водночас суди встановили, що за відсутності судово-медичного обстеження щодо довгострокового впливу події на здоров'я заявника було недостатньо доказів для висновку, що погіршення його стану та необхідні медичні витрати були пов'язані з нападом. 06 березня 2019 року виконавча служба виконала рішення, і заявник отримав 7 000 українських гривень (далі – грн, приблизно 230 євро на той момент).

ОЦІНКА СУДУ

СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 6 ТА 13 КОНВЕНЦІЇ

14. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, вважає за належне розглянути твердження заявника за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції.

А. Прийнятність

15. Уряд стверджував, що заявник втратив статус «потерпілого» у розумінні статті 34 Конвенції, оскільки отримав відшкодування за отримані ним тілесні ушкодження під час цивільного провадження.

16. Суд повторює, що стаття 3 Конвенції також вимагає від органів державної влади проведення ефективного офіційного розслідування стверджуваного жорстокого поводження, навіть якщо таке поводження було вчинене приватними особами (див. рішення у справі «Костецкас проти Литви» (*Kosteckas v. Lithuania*), заява № 960/13, пункт 40, від 13 червня 2017 року). Цивільно-правовий засіб юридичного захисту, на який посилався Уряд, не може вважатися достатнім для виконання зобов'язань Договірної держави за статтею 3 Конвенції, оскільки він спрямований на відшкодування шкоди, а не на встановлення та покарання винних осіб (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Гефген проти Німеччини» [ВП] (*Gäfgen v. Germany*) [GC], заява № 22978/05, пункт 119, від 01 червня 2010 року та «Беганович проти Хорватії» (*Beganović v. Croatia*), заява № 46423/06, пункт 56, від 25 червня 2009 року).

17. Отже, Суд відхиляє заперечення Уряду. Крім того, він зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції або непринятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

18. Заявник доводив, що органи державної влади не провели ефективного розслідування випадку насильства щодо нього, враховуючи повний обсяг фізичної та психологічної шкоди, спричиненої цим випадком.

19. Суд навів загальні принципи щодо ефективності розслідування небезпідставних тверджень про жорстоке поводження в рішеннях у справах «Буїд проти Бельгії» [ВП] (*Bouyid v. Belgium*) [GC], заява № 23380/09, пункти 116 – 123, ЄСПЛ 2015) та «Мута проти України» (*Muta v. Ukraine*), заява № 37246/06, пункт 59 – 62, від 31 липня 2012 року).

20. У цій справі не оскаржувалося, що поведження із заявником пана М. та тілесні ушкодження, як стверджувалося, отримані внаслідок цього, були достатньо серйозними, щоб вважатися жорстоким поведженням, яке підпадає під дію статті 3 Конвенції та процесуальних зобов'язань, що випливають із цієї статті.

21. Однак протягом перших двох місяців після події скарга заявника розглядалася лише в межах так званих «дослідчих перевірок», процедури, яка у різних контекстах була визнана несумісною з принципами ефективного засобу юридичного захисту (див. рішення у справі «Скороходов проти України» (*Skorokhodov v. Ukraine*), заява № 56697/09, пункт 34, від 14 листопада 2013 року). Слід також зазначити, що протягом цих двох місяців працівники міліції винесли декілька постанов про відмову у порушенні кримінальної справи (див. пункт 5).

22. Суд також зазначає, що лише у березні 2009 року заявник був офіційно визнаний потерпілим у провадженні (див. рішення у справі «Давидов та інші проти України» (*Davydov and Others v. Ukraine*), заяви № 17674/02 та № 39081/02, пункт 311, від 01 липня 2010 року та згадане рішення у справі «Скороходов проти України» (*Skorokhodov v. Ukraine*), пункт 34). Навіть після цього органи державної влади не забезпечили його ефективну участь. Наявні докази свідчать, що вони постійно приховували інформацію про більшість своїх постанов від заявника або щонайменше надавали таку інформацію зі значною затримкою (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Чернега та інші проти України» (*Chernega and Others v. Ukraine*), заява № 74768/10, пункти 165 і 166, від 18 червня 2019 року). Крім того, за відсутності будь-яких перешкод для особистої участі заявника у кримінальному провадженні, хоча це могло вимагати залучення кваліфікованого посередника та/або технічних засобів з огляду на його порушення мови, працівники міліції визнали його матір його законним опікуном, що означало заперечення дієздатності заявника (див. пункт 6).

23. Спосіб, в який працівники міліції встановлювали факти подій, також вказує на відсутність ретельності під час розслідування справи (див. згадане рішення у справі «Скороходов проти України» (*Skorokhodov v. Ukraine*), пункти 34 – 35 та рішення у справі «Михайлов проти Естонії» (*Mihhailov v. Estonia*), заява № 64418/10, пункт 119, від 30 серпня 2016 року). По-перше, незважаючи на подання декількох запитів заявником і вищими органами влади, очні ставки між свідками не проводилися, хоча у їхніх показаннях були суперечності (див. пункт 4). Також слід зазначити, що, окрім дорослих, допитаних працівниками міліції, свідками принаймні частини події були учні школи, але ніхто з них не був допитаний, окрім сестри заявника, опитування якої відбулося через понад п'ять років після відповідної події (див. пункти 9 і 10).

24. Суд також зазначає, що насправді жодного разу протягом провадження органи державної влади офіційно не розглядали пана М. як підозрюваного. Суд встановлював у різних контекстах, що відсутність офіційного розслідування щодо стверджуваного нападника може поставити під загрозу достовірність доказів (див., *mutatis mutandis*, рішення у справах «Члени Глданської общини Свідків Єгови та інших проти Грузії» (*Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and Others v. Georgia*), заява № 71156/01, пункт 118, від 03 травня 2007 року та «М.С. і А.С. проти Румунії» (*M.C. and A.C. v. Romania*), заява № 12060/12, пункти 120 і 121, від 12 квітня 2016 року).

25. Окрім питання оперативності та висновків першого судово-медичного обстеження, проведеного 13 жовтня 2008 року в контексті «дослідчих перевірок», сам характер яких перешкоджав призначенню повноцінної судово-медичної експертизи (див. рішення у справі «Григорян і Сергєєва проти України» (*Grigoryan and Sergeyeva v. Ukraine*), заява № 63409/11, пункти 61 – 63, від 28 березня 2017 року та згадане рішення у справі «Чернега та інші проти України» (*Chernega and Others v. Ukraine*), пункт 167), Суд зазначає, що обидва судово-медичні обстеження, призначені органами державної влади, лише розглядали документи, складені одразу після події, не взявши до уваги велику кількість додаткової медичної документації, наданої заявником органам державної влади, які вказували на поступове погіршення стану його здоров'я; крім того, вони не призначили, *inter alia*, медичний огляд заявника (див. згадане рішення у справі «Михайлов проти Естонії» (*Mihhailov v. Estonia*), пункт 116).

26. Насамкінець слід зазначити, що кримінальне провадження у цій справі тривало більше десяти років і все ще формально триває, хоча наразі спливає строк давності для притягнення до кримінальної відповідальності. Національні органи влади самі визнали багато із зазначених недоліків розслідування випадку 09 жовтня 2008 року та критикували його затягнутий характер (див. пункт 9). Суд не вбачає підстав відходити від загальної оцінки якості розслідування національними органами влади (див. згадане рішення у справі «Мута проти України» (*Muta v. Ukraine*), пункт 65 та рішення у справі «Сізарев проти України» (*Sizarev v. Ukraine*), заява № 17116/04, пункт 127, від 17 січня 2013 року) і вважає, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції.

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

27. Заявник вимагав 22 907 євро в якості відшкодування матеріальної шкоди, 10 000 євро в якості відшкодування моральної

шкоди та 2 400 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді.

28. Уряд вважав ці вимоги необґрунтованими та надмірними.

29. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою; тому він відхиляє цю вимогу. Проте він присуджує заявнику 3 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

30. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні документи та зазначені критерії, а також беручи до уваги, що представнику заявника вже було сплачено 850 євро у межах правової допомоги Суду, Суд відхиляє вимогу заявника.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 3 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 000 (три тисячі) євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 06 квітня 2023 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Мартіна Келлер
(*Martina Keller*)
Заступник Секретаря

Карло Ранцоні
(*Carlo Ranzoni*)
Голова